

A man with a beard and a dark cap is sitting and reading a large open book to a young child. The child is looking at the book with interest. The background is slightly blurred, showing what appears to be a window or a doorway. The entire image has a blue tint.

Medie- barometern 2021 Tema bokläsning

Karin Hellingwerf

NORDICOM

Mediebarometern 2021 är en undersökning av den svenska befolkningens medievanor. Mediebarometern genomförs av Nordicom vid Göteborgs universitet i samverkan med Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Myndigheten för press, radio och tv, Sveriges Radio, Sveriges Television och Sveriges Utbildningsradio.

Medie- barometern 2021 Tema bokläsning

Karin Hellingwerf

©Nordicom 2022

Nordicom
Göteborgs universitet
Box 713
SE 405 30 Göteborg

ISBN 978-91-88855-70-1 (pdf)
DOI <https://doi.org/10.48335/9789188855701>

Omslag: Karin Andén
Omslagsfoto: Scandinav Bildbyrå

NORDICOM

Innehåll

Förord	2
1. Inledning	3
2. Tillgång	5
3. Bokens räckvidd	8
4. Lästiden	16
5. Konkurrens eller komplement	19
6. Slutsatser	23
7. English summary	24
Bilaga	26

Samhällets digitalisering har haft långtgående konsekvenser för hur, var och när vi tar del av medierat innehåll. Gamla medier har fått sällskap av nya och traditionella plattformar har fått konkurrens av digitala – till förmån för medieanvändarna men till förfång för de etablerade medieföretagen. Konkurrensen om medieanvändarnas tid och pengar är idag hårdare än någonsin. Som om inte de teknologiska skiftena på mediemarknaden vore nog, utbröt i början av 2020 coronapandemin, som kom att få stor inverkan också på medieanvändningen. De genomgripande förändringarna i medielandskapet gör det systematiska studiet av våra medievanor intressantare – och kanske viktigare – än någonsin tidigare.

I den här rapporten riktas uppmärksamheten till vårt allra äldsta medium: boken. Det är ett medium som trots konkurrensen från nyare och snabbare medieformat kunnat upprätthålla sin ställning hos de svenska medieanvändarna. Ljudboken och den digitala e-boken har kompletterat den tryckta boken och därmed också utmanat föreställningarna om vad en bok egentligen är.

Med utgångspunkt i data från den svenska Mediebarometer-undersökningen analyseras i rapporten den svenska befolkningens bokvanor, med särskild tyngdpunkt på räckvidden för bokmediets olika plattformar. Den studerar skillnader och likheter mellan olika befolkningsgrupper och hur läsningen av böcker förhåller sig till andra medieformer. Fokus ligger huvudsakligen på utvecklingen mellan 2019 och 2021.

Mediebarometern är en årlig frågeundersökning som belyser den svenska befolkningens användning av olika medier. Grundanslaget till Mediebarometern kommer från kulturdepartementet och undersökningen är en del i Nordicoms mångåriga uppdrag att kartlägga den svenska medieutvecklingen. Rapporten har skrivits av Karin Hellingwerf, medieanalytiker vid Nordicom.

Göteborg i december 2022

Jonas Ohlsson

Föreståndare vid Nordicom

1. Inledning

Scandinav bildbyrå

Digitaliseringen av samhället har påverkat hur vi tar del av medier. Under 2000-talet har medielandskapet expanderat till nätet och det har lanserats nya format och nya distributionsvägar som letat sig fram till mediekonsumenterna. Trots detta har vårt äldsta medium, pappersboken, visat sig vara en hållbar uppfinning som stått emot det digitala trycket.

Mediebarometern har följt medieanvändningen i Sverige sedan 1979. Under drygt 40 år har vi sett hur medievanorna utvecklats i samspel med det digitala samhällets framväxt. Vinylskivor, kassettband och cd-skivor har ersatts med digitala alternativ. För 20 år sedan läste två tredjedelar av befolkningen en tryckt dagstidning en vanlig dag. Idag tar endast en dryg fjärdedel av befolkningen del av en tryckt dagstidning medan över halva befolkningen läser digitalt.

Trots introduktionen av den kommersiella ljudboken i slutet av 1980-talet och läsplattan i början av 2000-talet har de digitala bokformaten ännu inte tagit sig förbi den tryckta boken. Men bokmarknaden befinner sig i en stor förändringsprocess. Även om läsning av böcker på papper är det vanligaste sättet att konsumera böcker har i synnerhet ljudböcker blivit allt populärare. Även andelen som läser e-böcker har ökat under senare år.

Den här rapporten fokuserar på svenska befolkningens bokvanor med avseende på bokens räckvidd en genomsnittlig vecka. Med veckoräckvidd avses här andelen svarspersoner i undersökningen som angett att de tagit del av en bok den senaste veckan. Hur stor räckvidd har olika bokformat en genomsnittlig vecka? Hur ser räckvidden ut i olika befolkningsgrupper? Hur lång tid ägnar man åt olika bokformat en vanlig dag? Och hur ser övriga medievanor ut bland läsare/lyssnare av olika typer av böcker?

Om resultaten

Resultaten i rapporten redovisas framför allt i tabeller baserade på data från Mediebarometern 2021. Svaren har samlats in via webb och telefon och genomförs av Nordicom vid Göteborgs universitet på uppdrag av svenska kulturdepartementet. Vid ett antal tillfällen redovisas och kommenteras förändringar över tid. I samband med dessa analyser är det viktigt att ha i åtanke att datainsamlingsmetoden ändrades 2019, vilket gör att långa tidsserier skall tolkas med försiktighet från och med 2019. Fram till och med 2018 var Mediebarometern en renodlad telefonundersökning. I rapportens bilaga redovisas aspekter som inverkar på nivåskillnader i samband med metodbytet.

Vid tidsjämförelserna bör det också nämnas att urvalsstorleken och därmed antalet svarspersoner har varierat i undersökningen över tid. Fram till och med 1993 uppgick antalet svarande till 1 500 personer. År 1994 utökades antalet svarande till cirka 2 600 och år 2002 till 3 300. En ytterligare en utökning av urvalet 2006 kom att resultera i cirka 4 400 svarande. Sedan 2014 är antalet svarande i Mediebarometern omkring 6 000 per undersökningsår.

I avseende på urvalets åldersgrupper var studiens åldersintervall 9 till 79 år fram till och med 2019 men ändrades till 9 till 85 år från och med 2020. I de flesta fall ger åldersspannen 9 till 79 och 9 till 85 år samma resultat vid analyser av befolkningen som helhet. Inte heller vid jämförelser av de mer begränsade åldersintervallen 65 till 79 år och 65 till 85 år avviker resultaten mer än en någon procentenhet i frågorna om bokläsning.

Rapportens disposition

Som nämnts i inledningen är huvudsyftet med denna rapport att med hjälp av data från Mediebarometern titta närmare på bokläsningen, skillnader mellan olika gruppers läsning, läsar- och lyssnartid för böcker samt bokkonsumenternas medievanor. Särskilt intressant är hur befolkningen förhåller sig bokens olika plattformar. Efter en inledande översikt över tillgång till den teknik som förutsätts för att ta del av böcker i digitala format redovisas de långsiktiga trenderna i bokläsningen. Därefter studeras läsning av olika bokformat och hur konsumtionen ser ut i olika grupper, följt av en kort tillbakablick över tiden som lagts på bokläsning och hur den idag varierar i olika åldersgrupper på olika plattformar. Innan den avslutande diskussionen redovisas ett kapitel som fokuserar på hur läsare och lyssnare i tre olika åldersintervall mellan 15 och 64 år tar del av andra medier. I bilagan finns en sammanfattande översikt i avseende på den metod som används i Mediebarometer-undersökningen. I den finns bland annat information om hur frågorna om bokläsning formulerats över tid.

2. Tillgång

Scandinav bildbyrå

En förutsättning för att kunna ta del av böcker på digitala plattformar är att ha tillgång till ett digitalt läs- eller lyssnarverktyg, till exempel en smartphone, läsplatta eller surfplatta. Innehav av den typen av medietekniker har ökat markant under 2000-talet.

Ett antal företag tillhandahåller prenumerationstjänster där man mot en avgift kan ta del av digitala böcker. Dessa tjänster erbjuder ofta prenumerationer på såväl ljudböcker som e-böcker och kallas därför här för digitala prenumerationstjänster. Dessa tjänster har varit förhållandevis framgångsrika de senaste åren. I detta kapitel presenteras tillgång till medieteknik och tillgång till prenumerationstjänster för böcker i olika grupper.

Medieteknik

År 2021 hade 96 procent av den svenska befolkningen tillgång till en smartphone och 69 procent till en surfplatta (se tabell 1). Läsplattor som är utvecklade specifikt för e-bokläsning hade 9 procent tillgång till.

TABELL 1: Tillgång till olika medieteknik i hushållet, 9–85 år, 2021 (procent)

	Smartphone	Surfplatta	Läsplatta
Totalt	96	69	9
Man	96	70	8
Kvinna	97	68	10
9–14 år	99	88	13
15–24 år	99	63	8
25–44 år	99	67	11
45–64 år	98	74	8
65–85 år	88	63	8
Ej högskola (25–85 år)	94	66	8
Högskola (25–85 år)	98	71	10
Storstad	98	70	12
Stad	96	67	7
Landsbygd	96	69	8

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

Precis som i studier av medievanor är ålder den faktor som främst förklarar skillnader mellan olika människors tillgång till medieteknik. Men den växande tillgången av digitala medier som märkts under senare år har medfört att skillnaderna mellan olika grupper generellt sett har minskat. Idag är den svenska befolkningen välutrustad med medieteknik. Tillgång till smartphone är dock något högre i befolkningen under 65 år jämfört med befolkningen mellan 65 och 85 år. Däremot är tillgången till surfplatta något högre bland dem under 15 år än bland övriga åldersgrupper, medan tillgången till läsplatta är relativt jämnt fördelad. I avseende på kön, utbildningsnivå och boendeort märks inga skillnader i fråga om tillgång till smartphone, surfplatta eller läsplatta.

Digitala böcker – prenumerationer

Med en ökad hemmatillvaro under pandemin ökade andelen med tillgång till betald digital prenumerationstjänst för ljud-/e-böcker från 17 till 22 procent i åldersintervallet 9 till 79 år mellan åren 2019 och 2020 (jfr Mediebarometern 2020). I åldersintervallet 9 till 85 år låg andelen på 21 procent 2020 och på 23 procent 2021, se tabell 2.

TABELL 2: Tillgång till prenumerationstjänst för ljud-/e-böcker i hushållet, 9–79 år 2019 och 9–85 år, 2020 och 2021 (procent)

	2019 *	2020	2021
Totalt	17	21	23
Man	14	16	19
Kvinna	20	26	27
9–14 år	33	36	40
15–24 år	20	24	24
25–44 år	19	22	26
45–64 år	18	24	25
65–79/85 år	6	9	11
Ej högskola (25–79/85 år)	18	16	17
Högskola (25–79/85 år)	21	23	26
Storstad	19	23	24
Stad	15	19	22
Landsbygd	17	21	22

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Data från 2019 avser åldersgruppen 9 till 79 år. I samma åldersgrupp var tillgången 22 procent såväl 2020 som 2021.

Även om tillgången till den medieteknik som krävs för att kunna ta del av digitala böcker är jämnt fördelad mellan olika grupper i den svenska befolkningen speglas inte detta i avseende på andelen med tillgång till prenumerationstjänster för ljud-/e-böcker. Skillnaderna mellan könen är tydliga. Kvinnor har tillgång till prenumerationstjänst för digitala böcker i högre utsträckning än män. 27 procent av kvinnorna hade tillgång till en sådan tjänst år 2021 men endast 19 procent av männen.

Allra vanligast är tillgången bland barn 9 till 14 år, 40 procent 2021, vilket var en ökning med 7 procentenheter sedan 2019. I åldersintervallen mellan 15 och 64 år hade var fjärde tillgång till en sådan tjänst år 2021, medan tillgången var betydligt lägre bland dem över 65 år. Den har dock ökat tydligt över tid. 2019 var tillgången till en prenumeration på en ljud-/e-bok 6 procent bland de äldsta, 65 till 79 år. Två år senare var tillgången 12 procent i samma åldersgrupp men 11 procent när åldersintervallet utökas till 65 till 85 år.

Att ha tillgång till en prenumerationstjänst för ljud- och e-böcker är också betydligt mer vanligt bland högskoleutbildade än bland dem utan högskoleutbildning. Skillnaderna mellan grupperna har förstärkts under de senaste åren. Andelen med tillgång till en prenumerationstjänst på ljud-/e-böcker ökade i gruppen högskoleutbildade från 21 procent 2019 till 26 procent 2021. Bland dem utan högskoleutbildning noterades ingen sådan ökning.

Tillgången till prenumerationstjänst för digitala böcker är också något vanligare bland dem som bor i storstad än bland dem utanför storstäderna.

Sammanfattning i tre punkter

- Idag är den svenska befolkningen välutrustad med medieteknik. Tillgången till smartphone var 96 procent i befolkningen mellan 9 och 85 år 2021. Surfplatta hade 69 procent av befolkningen tillgång till.
- Med en ökad hemmatillvaro under pandemin ökade andelen med tillgång till digital prenumeration på ljud-/e-böcker från 17 till 22 procent i åldersintervallet 9 till 79 år mellan åren 2019 och 2021.
- Tillgången till en digital prenumerationstjänst för böcker var vanligast i åldersgruppen 9 till 14 år, 40 procent 2021, vilket är en ökning med 7 procentenheter sedan 2019.

3. Bokens räckvidd

Scandinav bildbyrå

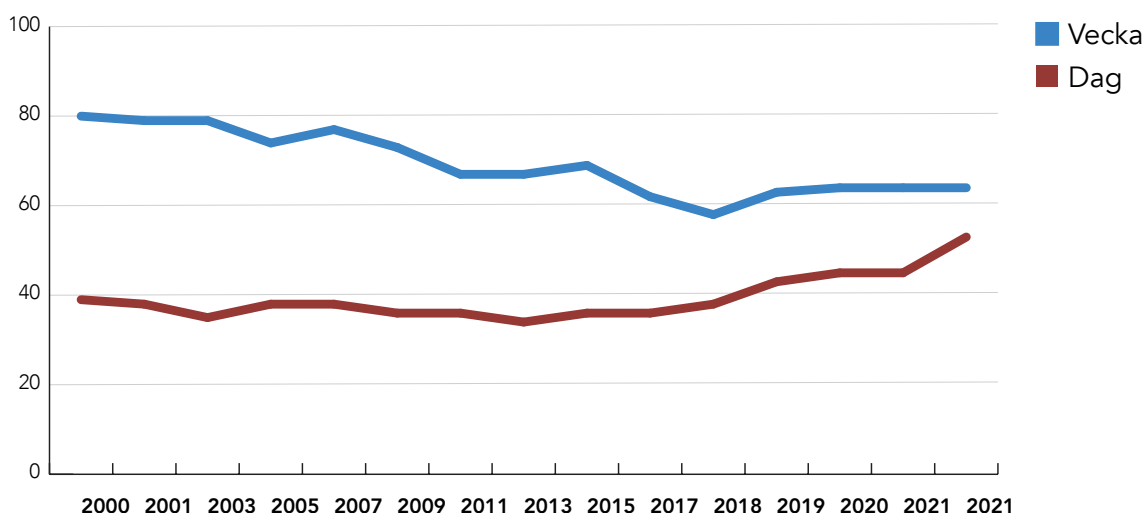
Bokmarknaden befinner sig i en förändringsprocess. En viktig faktor i processen är den ökade digitaliseringen som har påverkat hur vi läser böcker. I det här kapitlet granskas den svenska befolkningens läsvanor en genomsnittlig vecka. Inledningsvis ser vi hur läsningen har förändrats över tid. Därefter tittar vi på vilka format som läses, hur man väljer att kombinera olika format samt hur läsningen fördelas i olika samhällsgrupper.

Nedgångar och uppgångar

Under 2000-talets två första decennier var den dagliga totala bokläsningen relativt stabil i den svenska befolkningen. Figur 1 visar andelen bokläsare/lyssnare åren 2001 till och med 2021 en genomsnittlig dag samt en genomsnittlig vecka. Närmare 40 procent av befolkningen tog del av en bok en vanlig dag under åren 2001 till 2018. Sett under en genomsnittlig vecka sjönk däremot andelen bokläsare från omkring 80 procent år 2001 till omkring 60 procent 2018.

2021 låg andelen läsare en genomsnittlig vecka på 64 procent. Den dagliga räckvidden för boken låg samma år på rekordhög 53 procent. Metodskiftet i Mediebarometern under 2019 (se bilaga) innebär att de direkta jämförelserna med närmast föregående år behöver göras med viss försiktighet.

FIGUR 1: Bokens räckvidd* en genomsnittlig dag/vecka i befolkningen 9–79 år 2001–2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

Källa: Mediebarometern 2000–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Avser läsning/lyssning oavsett bokformat.

Räckvidden för olika bokformat

Den digitala teknikens framväxt har gett oss möjlighet att ta del av böcker på olika sätt vilket innebär att vi kan variera olika former av läsning. I tabell 3 redovisas de olika formaten var för sig i avseende på räckvidden för tryckt bok, ljudbok och e-bok en genomsnittlig vecka under åren 2019 till 2021. Huvudintrycket från tabellen är att de digitala formatens tillväxt har upprätthållit bokens räckvidd i befolkningen som helhet.

TABELL 3: Veckoräckvidd för olika bokformat i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	Totalt	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok
2019	63	55	15	10
2020*	64	55	17	12
2021*	64	53	18	12

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

*När data från åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks inga skillnader i svarsutfallet.

År 2021 läste 64 procent av den svenska befolkningen en bok en genomsnittlig vecka. Två år tidigare var andelen 63 procent. Huvuddelen läste en tryckt bok. Under åren 2019 och 2020 var andelen läsare av en tryckt bok 55 procent. År 2021 var andelen 53 procent.

För de digitala bokformaten noteras i stället en svag ökning över tid. Populärast är ljudboken. Andelen som lyssnade på någon bok en vanlig vecka ökade från 15 till 18 procent mellan åren 2019 och 2021. För e-boken ökade veckoräckvidden från 10 till 12 procent under samma period.

Kombinationer

Möjligheten att ta del av böcker på olika sätt innebär att vi kan variera olika former av läsning. En del håller sig till ett bokformat, andra kombinerar tryckta böcker med digitala.

Tabell 4 visar andelen som under en genomsnittlig vecka valt att kombinera det tryckta bokformatet med ett digitalt bokformat (ljud- eller e-bok) under åren 2019 till 2021. Trots att allt fler tar del av digitala böcker är det ännu ganska få som en genomsnittlig vecka helt väljer bort den tryckta boken till förmån för enbart digitala alternativ. Tabellen visar dock att allt fler väljer att kombinera en tryckt bok med en bok i digitalt format. Andelen som enbart läser en tryckt bok har också minskat över tid, från 43 procent 2019 till 38 procent två år senare. 2019 tog 13 procent av befolkningen del av såväl en tryckt som en digital bok en vanlig vecka. Åren 2021 låg andelen på 15 procent. Andelen som enbart tog del av böcker digitalt låg dock samma år fortfarande under 10 procent. De renodlade ljudbokslyssnarna uppgick samma år till endast 6 procent av befolkningen som helhet.

TABELL 4: Veckoräckvidd för kombinationer av olika bokformat i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	Enbart tryckt bok	Både tryckt och minst en digital bok*	Enbart digital bok*	Enbart ljudbok
2019	43	13	8	5
2020**	39	16	7	5
2021**	38	15	9	6

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Digital bok avser ljud- eller e-bok.

** När data från åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks inga skillnader i svarsutfallet.

Bokens räckvidd i olika grupper

I Mediebarometerens tidsserier över bokläsningens utveckling över tid har läsningen av böcker totalt sett legat relativt högt och sett till befolkningen som helhet har förändringarna mellan enskilda år varit små. Samtidigt har det under en 20-årsperiod konstaterats en nedåtgående trend av andelen läsare en genomsnittlig vecka (se figur 1 ovan).

I tabell 5 ser vi bokläsningens utveckling utifrån kön, ålder, utbildningsnivå och boendeområde under åren 2019 till 2021. Resultaten inkluderar både tryckta och digitala böcker. 2021 tog 64 procent av den svenska befolkningen 9 till 85 år del av en bok en genomsnittlig vecka. Men olika grupper tog del av böcker i olika hög utsträckning. Kvinnor läste böcker i betydligt större utsträckning än män, och barn läste mer än någon annan åldersgrupp. Förklaringen är sannolikt att skolböcker räknas med i bokläsningen. Högutbildade var också flitigare bokläsare än andra grupper och i storstäder och städer var andelen bokläsare något högre än på landsbygden.

TABELL 5: Bokens veckoräckvidd* i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	2019	2020**	2021**
Totalt	63	64	64
Man	56	54	54
Kvinna	71	72	70
9–14 år	87	86	76
15–24 år	62	61	62
25–44 år	60	62	63
45–64 år	61	61	60
65–79/85 år	63	65	63
Ej högskola (25–79/85 år)	51	49	52
Högskola (25–79/85 år)	72	73	72
Storstad	68	67	68
Stad	64	63	65
Landsbygd	59	58	58

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Avser läsning/lyssning oavsett bokformat.

** När data åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks skillnader i svarsutfallet avseende åldersgruppen 65–85 år. År 2020 låg andelen veckoläsare av böcker på 66 procent och 2021 låg andelen på 64 procent.

En jämförelse med tidigare års resultat visar att mönstren i avseende på läsning en genomsnittlig vecka har varit relativt stabila. Skillnaderna mellan olika grupper var ungefär de samma 2005 som de var 2021. Under åren från 2005 till och med 2018 antyds möjligen en nedgång i veckoläsningen bland de yngre åldersgrupperna och en svag ökning av andelen läsare bland de äldsta.

Bokformat i olika grupper

Tabellerna 6 till 8 visar i vilken utsträckning olika grupper av den svenska befolkningen tagit del av tryckt bok, ljudbok respektive e-bok en genomsnittlig vecka. Läsning av en tryckt bok var vanligast i alla grupper år 2021. Men det finns stora skillnader inom grupperna i avseende på den tryckta bokens räckvidd (se tabell 6). 60 procent av kvinnorna tog del av en tryckt bok en genomsnittlig vecka 2021 och 45 procent av männen läste i en tryckt bok.

TABELL 6: Veckoräckvidd för tryckt bok i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	2019	2020*	2021*
Totalt	55	55	53
Man	49	47	45
Kvinna	62	62	60
9–14 år	84	81	74
15–24 år	56	54	54
25–44 år	51	53	52
45–64 år	51	50	49
65–79/85 år	59	60	56
Ej högskola (25–79/85 år)	41	42	39
Högskola (25–79/85 år)	64	63	62
Storstad	60	59	57
Stad	56	56	54
Landsbygd	51	50	49

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* När data från åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks inga skillnader i svarsutfallet år 2020. År 2021 tog 57 procent i åldersgruppen 65 till 79 år del av en tryckt bok.

Läsning av tryckta böcker var överlägset högst bland de yngsta, 9 till 14 år, bland dem uppgav 74 procent att de läst en tryckt bok en vanlig vecka 2021. Därefter följer den äldsta gruppen. Bland 65 till 85-åringarna tog 56 procent del av en tryckt bok en genomsnittlig vecka. Lägst andel bokläsare fanns 2021 bland 45 till 64-åringar, 49 procent. En jämförelse mellan åren 2019 och 2021 visar att andelen läsare av en tryckt bok minskat i den yngsta gruppen, det vill säga i den åldersgrupp som har den högsta andelen läsare.

Personer utan högskoleutbildning läser mer sällan tryckta böcker än personer med högskoleutbildning. Bland personer utan högskoleutbildning låg andelen läsare på 39 procent under 2021 och bland personer med högskoleutbildning var andelen 62 procent. En jämförelse med 2019 års siffror antyder en svagt minskad andel läsare av tryckta böcker både bland de utan och bland dem med högskoleutbildning.

Andelen läsare av tryckta böcker är högre i storstäder än i landsbygd. Andelen läsare av tryckt bok har däremot tenderat att minska något i storstäderna sedan 2019.

Digitala böcker

Ljud- och e-böcker involverar per definition digital teknik, vilket är något som tilltalar vissa grupper i högre utsträckning än andra. För användningen av ljud- och e-böcker är skillnaderna mindre mellan olika grupper jämfört med läsningen av tryckta böcker. Tabellerna 7 och 8 redovisar räckvidden för ljud- respektive e-böcker i olika grupper en genomsnittlig vecka under åren 2019 till 2021.

2021 svarade 21 procent av kvinnorna att de lyssnat på en ljudbok den senaste veckan, av männen svarade 14 procent att de lyssnat på en ljudbok (se tabell 7). Jämfört med siffror från 2019 har andelen som lyssnat till en ljudbok ökat med 4 procentenheter bland kvinnor medan andelen som lyssnat till ljudböcker bland männen i princip ligger kvar på samma nivå som år 2019.

TABELL 7: Veckoräckvidd för ljudbok i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	2019	2020*	2021*
Totalt	15	17	18
Man	13	12	14
Kvinna	17	21	21
9–14 år	24	23	22
15–24 år	13	17	14
25–44 år	17	18	21
45–64 år	16	19	20
65–79/85 år	7	9	11
Ej högskola (25–79/85 år)	12	15	15
Högskola (25–79/85 år)	16	18	21
Storstad	14	18	19
Stad	14	16	17
Landsbygd	15	17	18

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* När data från åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks inga skillnader i svarsutfallet.

Sett till ålder var andelen ljudbokslyssnare lägst i den äldsta gruppen, 65–85 år, 9 procent under 2021, medan andelen lyssnare låg strax under eller något över 20 procent i övriga åldersgrupper. Jämfört med statistik från 2019 är det främst bland dem över 24 år som andelen ljudbokslyssnare ökat.

2021 lyssnade 21 procent av de högskoleutbildade till en bok en genomsnittlig vecka, vilket var en ökning med 5 procentenheter jämfört med 2019. Bland dem utan högskoleutbildning låg andelen på 15 procent 2021 och på 12 procent 2019. Veckoräckvidden för ljudböcker är något högre bland boende i städer än på landsbygd. Största ökningen jämfört med år 2019 märks bland boende i storstäder där andelen låg på 19 procent 2021 och på 14 procent år 2019.

När det gäller de digitala bokformaten är skillnaderna mellan olika gruppers läsning lägst för e-böcker (se tabell 8). Kvinnor och män tog del av e-böcker i nästan lika hög utsträckning. Andelarna låg på 11 procent bland männen år 2021 och på 13 procent bland kvinnorna.

TABELL 8: Veckoräckvidd för e-bok i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	2019	2020*	2021*
Totalt	10	12	12
Man	10	11	11
Kvinna	10	13	13
9–14 år	15	14	19
15–24 år	13	18	20
25–44 år	13	14	14
45–64 år	8	10	9
65–79/85 år	5	6	6
Ej högskola (25–79/85 år)	6	8	6
Högskola (25–79/85 år)	12	14	13
Storstad	13	14	14
Stad	10	12	12
Landsbygd	8	10	9

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* När data från åren 2020 och 2021 begränsas till åldersgruppen 9 till 79 år märks inga skillnader i svarsutfallet.

Ålder är den faktor som skiljer mest mellan olika gruppers läsning. Högsta andelen läsare av en e-bok finns bland barn och ungdomar, omkring 20 procent år 2021. Lägst andel läsare av en e-bok noterades bland de äldsta, andelen låg här på 6 procent år 2021. Det är även stor skillnad mellan olika utbildningsnivåer, med en väsentligt högre andel som läst en e-bok en genomsnittlig vecka bland högskoleutbildade, 13 procent. Bland dem utan högskoleutbildning var andelen som tagit del av en e-bok 6 procent 2021. Andelen som tagit del av en e-bok var också något högre i storstäder och i städer jämfört med boende på landsbygd.

Jämfört med data från 2019 har andelen som tagit del av en e-bok ökat något i samtliga grupper. Störst ökning märks bland 15 till 24-åringar. År 2019 hade 13 procent av dem mellan 15 och 24 år tagit del av en e-bok. År 2021 låg andelen på 20 procent.

Kombinationer av olika bokformat

Tabell 6 visade att 53 procent av svenskarna tagit del av en tryckt bok en vanlig vecka 2021. Tabell 4 visade att 38 procent enbart tagit del av en tryckt bok medan 15 procent valt att kombinera ett tryckt bokformat med ett digitalt format. Andelen som väljer att kombinera olika bokformat ser dock olika ut i olika grupper. Detta framgår av tabell 9.

TABELL 9: Andel i befolkningen 9–85 år som väljer att kombinera olika bokformat en genomsnittlig vecka i olika grupper 2021 (procent)

Veckoräckvidd	Enbart tryckt bok	Både tryckt och digital bok	Enbart digital bok
Totalt	38	15	10
Man	33	12	9
Kvinna	42	19	10
9–14 år	46	28	3
15–24 år	33	21	8
25–44 år	33	19	11
45–64 år	36	13	12
65–85 år	48	8	7
Ej högskola (25–85 år)	31	8	10
Högskola (25–85 år)	44	19	11
Storstad	39	17	10
Stad	39	16	9
Landsbygd	35	14	9

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

Under 2021 var det fler kvinnor än män som enbart läst en tryckt bok en genomsnittlig vecka och det var något fler kvinnor än män som både läst en tryckt och minst en digital bok. Ungefär lika stor andel kvinnor som män tog enbart del av en digital bok. År 2021 låg andelarna på 10 respektive 9 procent.

De allra flesta av dem som använt e-böcker och ljudböcker har också ofta läst tryckta böcker, varför den digitala läsningen framstår som ett komplement till tryckta böcker. Endast 10 procent av den svenska befolkningen tog enbart del av en digital bok en vanlig vecka 2021.

Lyssnare som läser

Under de senaste åren har vi sett hur andelen som lyssnar till ljudböcker ökat. Samtidigt har det höjts röster i samhällsdebatten både för och emot ljudböcker. En del menar att ljudboken är ett positivt komplement till den tryckta boken och andra menar att skriftspråket blir lidande när man lyssnar på böcker.

Oavsett lyssningens kontra läsningens inflytande på bokupplevelsen så handlar det om två olika sätt att ta till sig böcker. I vilken utsträckning ljudbokslyssnarna väljer att kombinera böcker man lyssnar till med läsning av böcker redovisas i tabell 10. Det kan konstateras att boklyssnare tar del av såväl pappersböcker som e-böcker i högre utsträckning än befolkningen som helhet. Resultatet märks särskilt i avseende på konsumtion av e-böcker.

Av de 18 procent av befolkningen som tagit del av ljudböcker en vanlig vecka (jfr tabell 3 ovan) har 57 procent läst en bok på papper och 25 procent tagit del av en e-bok år 2021. Det innebär att en något lägre andel av ljudbokslyssnarna har tagit del av e-böcker jämfört med åren 2019 och 2020 då andelen låg omkring 30 procent.

TABELL 10: Andel bokläsare bland ljudbokslyssnare en genomsnittlig vecka i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2020–2021 (procent)

	2019	2020*	2021*
Bok på papper	58	62	57
E-bok	29	30	25

Källa: Mediebarometern 2019–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Andelen läsare av bok på papper var 63 procent i åldersgruppen 9 till 79 år 2020 och 58 procent 2021. Andelen läsare av e-böcker var 30 procent i åldersgruppen 9 till 79 år 2020 och 22 procent i samma åldersgrupp 2021.

Sammanfattning i fem punkter

- År 2021 tog 9 procent av befolkningen del av en digital bok en genomsnittlig vecka utan att kombinera läsningen med någon tryckt bok. Andelen läsare som enbart tog del av en tryckt bok var 38 procent medan 15 procent tog del av såväl en tryckt bok som en digital bok en genomsnittlig vecka.
- En jämförelse mellan åren 2019 och 2021 visar att andelen läsare av en tryckt bok minskat i den yngsta gruppen. 2019 hade 84 procent av 9 till 14-åringarna läst en tryckt bok. 2021 låg andelen på 74 procent.
- Mellan åren 2019 och 2021 ökade andelen läsare av en e-bok i den yngsta gruppen, från 15 till 19 procent en genomsnittlig vecka.
- De allra flesta av dem som tagit del av någon digital bok har också ofta läst tryckt bok. Högst andel läsare av både en tryckt och en digital bok fanns bland 15 till 24-åringarna 2021. Andelen låg på 21 procent.
- 10 procent av befolkningen läste enbart en digital bok en genomsnittlig vecka 2021. Den högsta andelen läsare av digital bok som inte kombinerar sin läsning med det tryckta bokformatet fanns i åldersgruppen 45 till 64 år, 12 procent.

4. Lästiden

Scandinav bildbyrå

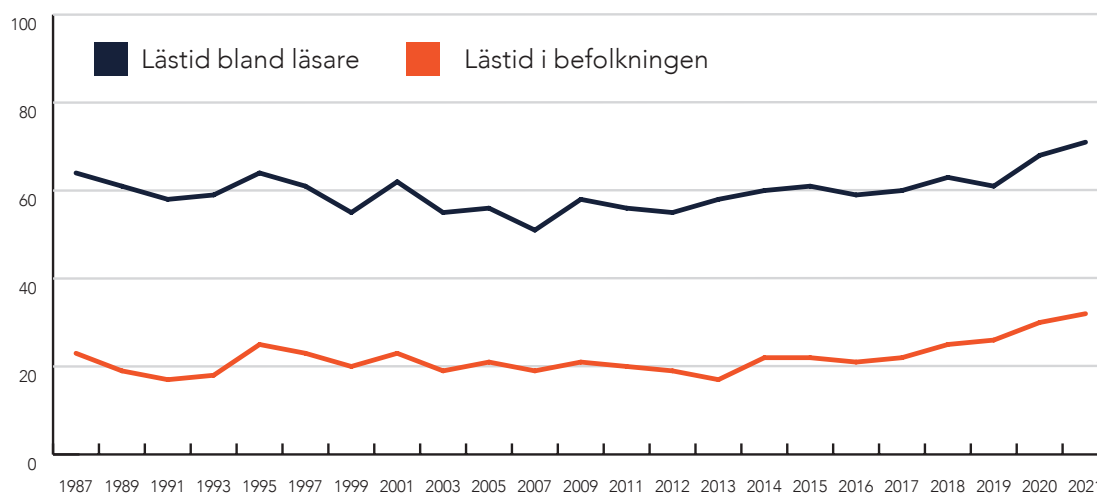
Medan räckvidden mäter hur många som tagit del av ett medium under en genomsnittlig dag eller vecka anger användartiden hur lång tid vi tagit del av ett särskilt medium. Vissa medieformer lägger vi jämförelsevis lång tid på medan andra ägnas kortare tid. I Mediebarometern ser man tydliga spår av framgångarna för ljudböckerna. Det här kapitlet inleds med en kort översikt över hur användningstiden för böcker varierat under de senaste 30 åren, vilken följs av en redovisning av hur lästiden fördelas mellan olika bokformat och i olika grupper.

Lästiden förändras

Mediebarometern har visat att den totala användningstiden för medier har ökat under 2000-talet. En viktig del av förklaringen är att användningstiden för sociala nätverkstjänster ökat samt tillkomsten av nya digitala tjänster för rörlig bild. Under år 2020 konstaterades särskilt en väsentligt ökad medietid. Den ökade tiden förklarades då av ett ökat informationsbehov hos befolkningen under coronapandemin men också av att mer tid spenderades i hemmet till följd av samhällets restriktioner och gav mer tid åt medieanvändning för förströelse.

Den genomsnittliga tiden för bokläsning i befolkningen som helhet har sedan årtionden legat på en nivå omkring 20 minuter om dagen (se figur 2).

FIGUR 2: Genomsnittlig användningstid* för böcker totalt och bland läsare i befolkningen 9–79 år 1987–2019 och 9–85 år 2020–2021 (minuter)

Källa: Mediebarometern 1987–2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

* Avser läsning/lyssning oavsett bokformat. Pga. ny datainsamlingsmetod 2019 bryts den direkta jämförbarheten med tidigare år.

Förändringarna i lästid över tid är som framgår relativt små. Den nedåtgående trend som antyds fram till år 2005 har sannolikt mildrats genom att även ljudböcker räknas med i statistiken från och med 2006, något som normalt tar längre tid. I sammanhanget bör nämnas att andelen lyssnare i befolkningen vid den tidpunkten var förhållandevis låg, 2 procent, medan den totala andelen läsare en genomsnittlig dag låg på 38 procent.

I takt med att räckvidden för ljudböcker ökat har användningstiden för böcker ökat. När den genomsnittliga tiden beräknats för dem som tagit del av en bok en genomsnittlig dag år 2021 låg lästiden på 71 minuter. Det är den högsta siffra som konstaterats i Mediebarometern och resultatet gäller såväl i åldersintervallet 9 till 79 år som i intervallet 9 till 85 år. Det innebär också att läsarna/lyssnarna spenderade längre tid med sin bok under pandemiåren jämfört med året före. År 2019 var läs-/lyssnartiden bland läsare/lyssnare 61 minuter.

Lästid och bokformat

Det finns stora skillnader i läs- och lyssnartid beroende på vilket bokformat man väljer. I samband med att ljudboken fått allt fler lyssnare kan det konstaterats att den genomsnittliga tiden vi spenderar med böcker ökat. Svenska befolkningen ägnade i genomsnitt 32 minuter om dagen åt böcker år 2021. Pappersboken stod för 56 procent av tiden, ljudboken för 31 procent och e-boken för 13 procent av tiden.

Under en genomsnittlig dag 2021 lyssnade boklyssnare i befolkningen 9 till 85 år sammantaget 82 minuter, det vill säga en timme och 22 minuter (se tabell 11). Den relativt låga andel som tog del av en e-bok läste i snitt i 69 minuter. Läsare av tryckt bok ägnade kortare tid åt att läsning jämfört med såväl boklyssnare som e-boksläsare. Den genomsnittliga läsartiden för en tryckt bok låg år 2021 på 54 minuter per dag.

TABELL 11: Genomsnittlig användningstid bland läsare/lyssnare samt i befolkningen 9–79 år 2019 och 9–85 år 2021 (minuter)

	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok
Bland läsare/lyssnare*			
2019	47	50	74
2021	54	82	69
I befolkningen**			
2019	16	7	3
2021	18	10	4

Källa: Mediebarometern 2019 och 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

*Avser användningstid bland dem som tagit del av någon bok av respektive format.

** Avser den genomsnittliga användningstiden i befolkningen. Även de som inte tagit del av någon bok ingår här.

I en jämförelse med data från 2019 (åldersintervall 9 till 79 år) har lästiden bland läsare ökat något för samtliga bokformat. Sannolikt förklaras den ökade tiden för läsning av olika bokformat med att pandemin förhindrade människor från annan underhållning, som bio eller andra sociala aktiviteter. Den största ökningen i lästid under pandemin märks bland läsare av e-böcker, från 50 minuter år 2019 till 69 minuter år 2021.

Lästiden i olika grupper

Också i fråga om lästid finns det skillnader i olika befolkningsgrupper (se tabell 12). Kvinnliga och manliga läsare läste under 2021 tryckt bok och lyssnade till ljudbok ungefär lika länge. Kvinnor ägnade däremot något längre tid åt e-boken än manliga läsare.

TABELL 12: Genomsnittlig användningstid bland läsare/lyssnare 9–85 år 2021 (minuter)

	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok
Totalt	54	82	69
Man	53	80	63
Kvinna	55	83	74
9–14 år	42	-	-
15–24 år	66	71	(96)
25–44 år	49	80	64
45–64 år	48	86	60
65–85 år	65	91	-
Ej högskola/universitet (25–85 år)	54	91	63
Högskola/universitet (25–85 år)	53	80	65
Storstad	53	78	66
Stad	57	81	63
Landsort	53	87	79

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

*Värden i parentes bygger på färre än 100 svar och ska tolkas med försiktighet. "-" Antalet svar är under 50 och redovisas därför inte.

Tiden för läsning av tryckt bok var längst bland 15 till 24-åringar och bland 65 till 85-åringar, 66 respektive 65 minuter. Kortast lästid fanns i åldersgruppen, 9 till 14 år, 42 minuter. Läsare mellan 25 och 64 år läste ungefär 50 minuter. Den äldsta gruppen, 65 till 85 år, lyssnade till ljudbok längre än de yngre grupperna. Lyssnartiden uppgick här till 91 minuter. På grund av det låga antalet svarspersoner i vissa åldersgrupper är läsartiden bland läsare av e-bok endast helt tillförlitlig i åldersgrupperna mellan 25 och 64 år, de läste ungefär 60 minuter.

Personer utan högskoleutbildning lyssnade längre tid på ljudbok, 91 minuter, än de med högskoleutbildning, 80 minuter. För tryckt bok och e-bok fanns under 2021 ingen egentlig skillnad beroende på utbildning vad gällde lästid bland bokläsare.

Bostadsort visade inte heller på någon skillnad vad gäller lästid för den tryckta boken. För ljudboken var dock lyssnartiden längre på landsbygden än i städerna. Även e-boken lästes något längre tid bland läsare på landsbygden jämfört med läsare i städer och storstäder.

I en jämförelse med siffror från 2019 (ej i tabell) märks det att det är de digitala formaten som står för läsarnas och lyssnarnas ökade lästid i samtliga redovisade grupper. Frågan är om vi kommer att se en varaktig ökning av lästiden eller om vi återgår till normala rutiner efter covid.

Sammanfattning i tre punkter

- Läsarna/lyssnarna spenderade längre tid med sin bok under pandemiåren jämfört med året innan. År 2019 var läs-/lyssnartiden bland läsare/lyssnare 61 minuter per dag och 2021 låg lästiden bland läsare på 71 minuter.
- Lästiden bland läsare ökade för samtliga bokformat mellan åren 2019 och 2021. Lästiden för tryckt bok ökade från 47 till 54 minuter. Lästiden för ljudböcker ökade från 74 till 82 minuter och lästiden för e-böcker ökade från 50 minuter 2019 och till 69 minuter 2021.
- Den största ökningen i lästid märks bland unga läsare av e-böcker. I åldersgruppen 15 till 24 år ökade lästiden från 59 minuter år 2019 till 96 minuter år 2021. I åldersgruppen 45 till 64 år ökade lästiden bland läsare från 46 till 60 minuter.

5. Konkurrens eller komplement

Scandinav bildbyrå

Med det stora utbudet på mediemarknaden möter boken idag konkurrens från andra medier som radio, podcast, tv, film och sociala nätverkstjänster. De flesta av oss vana är vid att ta del av strömmade tjänster för olika medier men ljudboken har ännu inte nått samma räckvidd som dessa tjänster trots den breda tillgången till smarta telefoner och surfplattor i samtliga åldersgrupper. I det här kapitlet tittar vi på i vilken utsträckning läsare av olika bokformat använt andra medier under år 2021.

Boken och andra medier

Hur förhåller sig andra medier till boken? Tabell 13 redovisar hur de som tagit del av böcker av olika format en genomsnittlig vecka använder ett urval av andra medier en vanlig dag 2021.

TABELL 13: Daglig räckvidd för olika medier i befolkningen 9–85 år, sett till konsumtion av böcker i olika format en genomsnittlig vecka 2021 (procent)

	Tryckt bok	E-bok	Ljudbok	Ingen bok
Traditionell radioapparat	66	65	53	64
Direktsänd webbradio	23	27	25	17
Podcast/radio i efterhand	28	33	30	21
Musik	62	65	72	55
Digital dagstidning	56	62	64	54
Dagstidning på papper	35	24	18	24
Tablålagd tv	60	67	66	55
Strömmad tv	59	66	65	57
Youtube	40	38	55	43
Sociala nätverkstjänster	83	89	87	81

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

I stort tar bokläsaren/-lyssnaren del av andra medier i samma utsträckning som befolkningen i helhet men det finns skillnader som antyder att de som tagit del av e-böcker och ljudböcker är förhållandevis digitala i sina medievanor. Skiljelinjen går främst mellan de som tagit del av en ljud- eller e-bok och dem som inte läst någon bok alls under den senaste veckan. Både de som läst en e-bok

och de som lyssnat till en ljudbok har tagit del av direktsänd webbradio, podcasts, strömmad musik, digitala dagstidningar samt sociala nätverkstjänster i större utsträckning än de som inte läst någon bok under den senaste veckan. När det gäller dem som läst en tryckt bok är å andra sidan andelen läsare av en dagstidning på papper högre än bland dem som lyssnat på ljudbok eller läst en e-bok.

Vi vet att bokläsningen skiljer sig mellan olika åldersgrupper. Att också konsumtion av olika medier varierar mellan olika åldersgrupper är heller ingen nyhet. Skillnader i medievanor bland läsare av olika typer av böcker kan möjligen förklaras av skillnader i olika generationers medieanvändning. Tabellerna 14 till 16 redovisar konsumtionen av ett urval andra medier en genomsnittlig dag i tre åldersgrupper bland dem som läst en bok den senaste veckan. Den yngsta gruppen 9 till 14 år och den äldsta åldersgruppen 65 till 85 år utgår ur analysen då antalet svarspersoner som tagit del av digitala böcker är lågt i dessa grupper.

Det kan konstateras att under kontroll för ålder märks skillnader i mediekonsumtion mellan de som tagit del av böcker och de som inte läst någon bok den senaste veckan.

Bland 15 till 24-åringarna tar bokläsarna/lyssnarna del av de flesta medier i större utsträckning än de som inte tagit del av någon bok. Undantagen är andelen som lyssnat på musik eller tagit del av strömmad tv som är ungefär lika hög bland bokläsare och lyssnare som bland dem som inte läst någon bok.

TABELL 14: Daglig räckvidd för olika medier, 15–24 år, sett till konsumtion av böcker i olika format en genomsnittlig vecka 2021 (procent)

	Bok (totalt)	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok	Ingen bok
Vanlig radio (FM)	45	46	51	41	41
Direktsänd webbradio	13	12	15	16	6
Podcast/radio i efterhand	37	38	47	35	34
Musik	93	93	94	93	91
Digital dagstidning	40	41	44	43	35
Dagstidning på papper	12	13	6	9	7
Tablålagd tv	30	30	31	27	27
Strömmad tv	80	80	83	79	80
Youtube	77	76	81	81	79
Sociala nätverkstjänster	97	97	96	95	98

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

Intressant är att ljudbokslyssnarna i åldersgruppen 15 till 24 år särskilt tagit del av ljudmedierna i högre utsträckning än bokläsare av andra format och även jämfört med dem som inte tagit del av någon bok. Bland dem som lyssnat till en ljudbok har 51 procent lyssnat på vanlig radio (FM) och 47 procent har lyssnat till en podcast. Motsvarande andelar bland dem som inte läst någon bok låg på 41 respektive 34 procent år 2021, vilket är nivåer något under befolkningsgenomsnittet för vanlig radio och podcast.

Att de som inte tagit del av en bok under senaste veckan är mindre digitala i sina medievanor märks också genom att andelen som läst någon digital dagstidning är förhållandevis låg i denna grupp, 35 procent. Motsvarande andel bland dem som tagit del av en bok låg på 40 procent en genomsnittlig vecka.

Bland 25 till 44-åringarna är skillnaderna mellan bokläsare/lyssnare och de som inte tagit del av någon bok ungefär på samma nivå som bland 15 till 24-åringarna (tabell 15). Andelen som tagit del av olika typer av medier låg ungefär på samma nivå bland de som läst en tryckt bok och bland dem som tagit del av en ljudbok eller en e-bok år 2021. Däremot märktes några skillnader mellan de som

inte läst någon bok alls och bokläsare eller lyssnare. De som inte läst någon bok under den senaste veckan tog del av direktsänd webbradio, podcast samt digitala dagstidningar i lägre utsträckning än bokläsare. I åldersgruppen har också de som läst e-böcker tagit del av tablålagd tv i lägre grad än de som läst en tryckt bok, lyssnat till en bok eller inte läst någon bok alls. Bland läsare av e-böcker har 24 procent sett tablålagd tv och bland dem som inte läst någon bok under senaste veckan har 38 procent sett tablålagd tv en vanlig dag. Samtidigt är andelen som tittat på Youtube förhållandevis hög bland dem som läst en e-bok en genomsnittlig vecka år 2021.

TABELL 15: Daglig räckvidd olika medier, 25–44 år, sett till konsumtion av böcker i olika format en genomsnittlig vecka 2021 (procent)

	Bok (totalt)	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok	Ingen bok
Vanlig radio (FM)	53	53	58	41	54
Direktsänd webbradio	22	24	24	25	16
Podcast/radio i efterhand	37	39	39	38	29
Musik	73	75	74	73	72
Digital dagstidning	60	61	62	64	58
Dagstidning på papper	14	15	11	13	10
Tablålagd tv	34	35	30	24	38
Strömmad tv	76	76	76	76	73
Youtube	48	49	42	56	53
Sociala nätverkstjänster	92	92	93	91	91

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

Även i åldersgruppen 45 till 64 märktes skillnader i mediekonsumtion mellan de som tagit del av något av de digitala bokformaten och dem som inte tagit del av någon bok den senaste veckan (tabell 16). I den här åldersgruppen var skillnaderna mellan dem som tagit del av böcker och de som inte läst eller lyssnat till någon bok något högre än bland dem mellan 15 och 44 år. I stora drag var de som inte tagit del av någon bok den senaste veckan något mindre digitala i sina lyssnarvanor än ljudbokslyssnarna och e-bokläsarna. Bland icke-läsarna var andelen som tagit del av vanlig radio förhållandevis hög medan andelarna som lyssnat på webbradio, podcast eller till musik var förhållandevis låga år 2021. Icke-läsarna i åldersgruppen 45 till 64 år är däremot digitala i den bemärkelsen att de tagit del av sociala nätverkstjänster, Youtube och strömmad tv i ungefär samma utsträckning som befolkningsgenomsnittet. Intressant är också att andelen läsare av en dagstidning på papper är förhållandevis hög bland dem som tagit del av en tryckt bok.

TABELL 16: Daglig räckvidd olika medier, 45–64 år, sett till konsumtion av böcker i olika format en genomsnittlig vecka 2021 (procent)

	Bok (totalt)	Tryckt bok	Ljudbok	E-bok	Ingen bok
Vanlig radio (FM)	72	72	68	64	76
Direktsänd webbradio	26	25	31	31	24
Podcast/radio i efterhand	24	24	29	32	14
Musik	55	54	59	64	45
Digital dagstidning	68	66	67	75	64
Dagstidning på papper	38	42	31	30	28
Tablålagd tv	68	69	64	59	73
Strömmad tv	57	55	62	62	53
Youtube	27	27	29	37	32
Sociala nätverkstjänster	85	83	89	85	80

Källa: Mediebarometern 2021 (Nordicom, Göteborgs universitet).

Sammanfattning i fem punkter

- Under 2021 tog bokläsare generellt sett del av direktsänd webbradio, podcasts, musik och dagstidningar på papper i större utsträckning än de som inte läst någon bok under den senaste veckan.
- I åldersgruppen 15 till 24 år märktes det stora skillnader mellan dem som tagit del av en ljudbok och de som inte tagit del av någon bok i avseende på radiomediet. Bland ljudbokslyssnarna hade 47 procent tagit del av en podcast och av dem som inte tagit del av någon bok hade 34 procent tagit del av en podcast under gårdagen.
- Bland 25 till 44-åringarna utmärkte sig e-bokläsarna genom att ta del av vanlig radio (FM) och tablålagd tv i lägre utsträckning än andra grupper men särskilt jämfört med dem som inte tagit del av någon bok. I åldersgruppen hade 41 procent lyssnat på FM-radio och 24 procent hade tagit del av tablålagd tv. Motsvarande andelar bland de som inte läst någon bok låg på 54 respektive 38 procent.
- I de tre åldersgrupper som redovisats var skillnaderna i medievanor mellan bokläsare och icke-läsare särskilt framträdande i den äldre gruppen, 45 till 64 år. I gruppen har 42 procent av bokläsarna tagit del av en dagstidning på papper. Andelen låg på 28 procent bland dem som inte läst någon bok.
- Bland 45 till 64-åringarna tog e-bokläsarna och ljudbokslyssnarna del av podcast i förhållandevis hög utsträckning. Andelarna låg på 32 respektive 29 procent och kan jämföras med motsvarande andel bland dem som ej tagit del av någon bok, 14 procent.

6. Slutsatser

Utgångspunkten för den här rapporten har varit att titta närmare på hur den pågående digitaliseringen av samhället märks i avseende på läsning av och lyssnande till böcker. Underlaget för statistiken är Nordicoms årliga undersökning av den svenska befolkningens medievanor, Mediebarometern.

Sammantaget har den här rapporten visat att det rört sig en del i avseende på bokvanor och vilka bokformat man tagit del av en genomsnittlig vecka under pandemiåren.

Rapporten visar bland annat att de teknologiska förutsättningarna för att ta till sig böcker av digitala format är mycket hög och att tillgången till en prenumerationstjänst för ljudböcker och e-böcker har ökat under senare år, från 17 procent 2019 till 23 procent 2021.

Rapporten har visat att läsningen av böcker en genomsnittlig dag totalt sett varit relativt stabil under 2000-talet medan andelen som tagit del av böcker en genomsnittlig vecka bitvis tenderat att minska något.

Andelen som tagit del av böcker är ojämnt fördelad mellan kvinnor och män, mellan olika åldersgrupper och mellan personer med och utan högskoleutbildning. Noterbart är dock att ljudboken och särskilt e-boken uppvisar något mindre skillnader beroende på kön, ålder och utbildning än den tryckta boken. I vilken utsträckning detta kommer att bestå om eller när fler tagit till sig de digitala formaten är oklart men intressant att följa framöver.

De allra flesta av dem som tagit del av e-böcker och/eller ljudböcker har också ofta läst tryckta böcker, varför den digitala läsningen framstår som ett komplement till tryckta böcker och inte en konkurrent. Men andelen som valt att enbart ta del av ett digitalt bokformat ökat bland män och bland 25 till 44-åringar under 2021, om än mycket svagt.

Lite tyder dock på att det är nya grupper som har tagit till sig de digitala bokformaten. De nya formaten utgör snarare ett komplement eller alternativ till den tryckta boken i grupper som traditionellt läser böcker. 2021 tog närmare 4 av 10 del av en bok i ett digitalt format en genomsnittlig vecka. De flesta tog del av en ljudbok, 18 procent. Andelen lyssnare till en ljudbok har traditionellt varit hög bland barnen, 9 till 14 år men det är i åldrarna mellan 25 och 64 år som vi sett en ökning i ljudboks konsumtionen mellan åren 2019 och 2021.

I avseende på e-boken har däremot andelen som tagit del av en e-bok ökat bland dem under 25 år. I åldersgruppen 15 till 24 år ökade andelen läsare av en e-bok från 13 procent 2019 till 19 procent 2021.

I avseende på den tid som ägnas åt att läsa böcker har den nedgående trenden som konstaterades under 2000-talets första år mildrats. Att bokkonsumenterna ägnar mer tid åt böcker förklaras sannolikt med att allt fler lyssnar på ljudböcker, något som normalt tar längre tid än läsning av tryckta böcker.

I stort tar bokläsaren/lyssnaren del av andra medier i samma utsträckning som befolkningen i helhet men det finns skillnader som antyder att de som tagit del av e-böcker och ljudböcker är något mer digitala i sina medievanor. Skiljelinjen går främst mellan de som tagit del av en ljud- eller e-bok och de som inte läst någon bok alls under den senaste veckan. Både de som läst en e-bok och de som lyssnat till en ljudbok har tagit del av direktsänd webbradio, podcasts, strömmad musik, digitala dagstidningar och sociala nätverkstjänster i större utsträckning än de som inte läst någon bok under den senaste veckan.

De förändringar i bokkonsumtion som vi sett under pandemiåren tyder på en förändring kring hur människor läser böcker. I den närmaste framtiden kommer vi troligen att se fler som använder det traditionella tryckta bokformatet parallellt med det digitala men även en ökad andel som väljer att enbart ta del av böcker i digitalt format.

7. English summary

This report focuses on the book-reading habits of the Swedish population with regard to weekly readership. Weekly readership refers here to the percentage of respondents in the survey who indicated that they had read a book during the last week. The data for the report come from the annual Media Barometer survey, conducted by Nordicom. The Media Barometer survey is unique in that it has been conducted over a long period of time – the first was carried out in 1979. In this report, the primary focus is on the development between 2019 and 2021.

The report takes a closer look at several questions. What reach do different book formats have during an average week? What does the weekly reach look like in different groups of the population? How much time do Swedes spend on different book formats on an average day? And what do other media habits look like among readers and listeners of books? The results of the report are summarised here.

Access

Today, the Swedish population is well equipped with media technology. Access to a smartphone reached 96 per cent of the population between 9 and 85 years old in 2021. Tablets were available to 69 per cent of the population.

With an increased number staying at home during the Covid-19 pandemic, the proportion with access to a digital subscription to audio- and e-books increased from 17 to 22 per cent in the age range 9–79 between 2019 and 2021.

Access to a digital subscription for books was most common among young people 9–14 years old: 40 per cent in 2021, which was an increase of 7 percentage points since 2019.

Reach of books

In 2021, 9 per cent of the population read a digital book during an average week without combining their reading with a printed book. The percentage of readers who read only printed books was 38 per cent, while 15 per cent read both a printed book and a digital book during an average week.

A comparison between 2019 and 2021 shows that the percentage of readers of printed books has decreased in the youngest group. In 2019, 84 per cent of 9–14-year-olds had read a printed book. In 2021, the proportion was 74 per cent.

Between 2019 and 2021, the percentage of readers of e-books in the youngest group increased from 15 to 19 per cent during an average week.

The vast majority of those who have read a digital book have also often read a printed book. The highest percentage of readers of both printed and digital books was among 15–24-year-olds in 2021 (21%).

10 per cent of the population read only one digital book during an average week in 2021. The highest per cent of digital book readers who do not combine their reading with the printed book format was in the 45–64 age group (12%).

Time spent with books

The readers and listeners of books spent more time with their book during the pandemic years compared with the year before. In 2019, the reading and listening time was 61 minutes per day, and in 2021, the reading time was 71 minutes.

Reading time increased for all book formats between 2019 and 2021: printed books increased

from 47 to 54 minutes; audiobooks increased from 74 to 82 minutes; and e-books increased from 50 to 69 minutes.

The greatest increase in reading time is noticeable among young readers of e-books. In the 15–24 age group, reading time increased from 59 minutes in 2019 to 96 minutes in 2021. In the 45–64 age group, reading time increased from 46 to 60 minutes.

Competition or complement

In 2021, book readers generally enjoyed live web radio, podcasts, music, and printed newspapers to a greater extent than those who had not read a book during the past week.

In the 15–24 age group, large differences were noticed between those who read an audiobook and those who did not, regarding the radio medium. Among audiobook listeners, 47 per cent had listened to a podcast, and of those who had not listened to a book, 34 per cent had listened to a podcast during the previous day.

Among the 25–44-year-olds, the e-book readers stood out by listening to FM radio and live television to a lesser extent than other groups, but especially compared with those who did not read or listen to any book. Among this group, 41 per cent had listened to FM radio and 24 per cent had watched live television. The corresponding proportions among those who had not read or listened to any books were 54 and 38 per cent, respectively.

In the three age groups reported, the differences in media habits between book readers and non-readers were particularly prominent in the older group (45–64 years old). In this group, 42 per cent of the book readers had read a printed newspaper during an average day. The proportion was 28 per cent among those who had not read a book.

Among the 45–64-year-olds, e-book readers and audiobook listeners listened to podcasts to a relatively high extent. The shares were 32 and 29 per cent, respectively, and can be compared with the corresponding share among those who did not read any books (14%).

Om Mediebarometern

Mediebarometern genomfördes första gången 1979 och har sedan dess genomförts varje år. Undersökningen byggde från starten 1979 fram till 2018 på telefonintervjuer. För att möta problem med svarsfrekvens, bortfall och representativitet ändrades insamlings-metoden 2019 till en blandad metod (mixed-mode). Respondenterna ombeds sedan 2019 via brev att svara på undersökningen i ett webbformulär. De som inte svarat via webben efter ett antal påminnelser (via brev och sms) har fått möjlighet att svara genom en telefonintervju. I samband med 2019 års undersökning fattades beslutet att stoppa de långa tidsserierna eftersom metod och ett antal frågeformuleringar skiljer sig från tidigare år.

I syfte att utvärdera och studera i vilken utsträckning det är möjligt att bygga vidare på befintliga tidsserier, trots metodbytet, genomfördes våren 2019 en undersökning parallellt med Mediebarometerns huvudundersökning (se Mediebarometern 2019: Metodbyte och teknisk rapport (Nordicom, Göteborgs universitet).

Kontrollundersökningen genomfördes med den gamla metoden, dvs. telefonintervjuer. Jämförelser mellan huvudundersökningen och kontrollundersökningen pekade på att det finns skillnader i resultaten som kan hänföras till såväl den ändrade metoden som till skillnader i frågekonstruktion. När det gäller frågorna om bokläsning gjordes inga ändringar av frågeformuleringarna mellan 2018 och 2019. Det betyder att skillnader i nivåskattning mellan den så kallade kontrollundersökningen och huvudundersökningen delvis kan hänföras till metoden. I motsats till tidigare års undersökningar var dock frågeformuläret avsevärt kortare än brukligt i kontrollundersökningen 2019, vilket sannolikt också påverkar svarsresultaten.

Det bör dock framhållas att den metodutvärdering som genomfördes i samband med metodbytet pekar på förhållandevis samstämmiga resultat mellan de två undersökningsmetoderna i avseende på flertalet frågor (jfr Mediebarometern 2019: Metodbyte och teknisk rapport (Nordicom, Göteborgs universitet).

Frågorna

Mediebarometern avser frågor om användning av medier under föregående dag/vecka/månad/år. Frågorna är och har alltid varit standardiserade. Det är de också efter metodbytet 2019. Däremot gjordes en del förändringar för att anpassa frågeformuläret till webben och nya förtydliganden och preciseringar i anslutning till frågorna kom till.

Frågorna i webbenkäten är utformade på samma sätt som i telefonintervjuerna. Samtliga frågor har fasta svarsalternativ. Huvuddelen av frågorna är formulerade med ja/nej/vet ej-alternativ. Undantaget är de frågor som rör hur länge man tog del av något medium. I dessa frågor ombeds svarspersonerna att ta ställning till hur lång tid de tagit del av ett enskilt medium genom att kryssa i ett av ett antal på förhand angivna tidsintervall.

Frågorna om bokläsning

Det har alltid varit en målsättning att ha tidsserier utan tidsseriebrott men under de år som undersökningen har genomförts har medielandskapet förändrats vilket medfört att frågorna har anpassats till nya förhållanden.

När det gäller de centrala frågorna i denna rapport, det vill säga frågorna om bokläsning, har de dock varit förhållandevis likartade under alla år men vissa justeringar har gjorts (se tablå 1).

Till och med 1993 gällde frågan bokläsning i allmänhet. 1994 formulerades frågan om genom att specificera att även skolböcker och faktaböcker avses. 2005 fick frågan ytterligare ett förtydligande med att även läsning av kok- och fotoböcker ingår. Från och med 2006 inleds frågan med att betona att även böcker man lyssnar till avses. Vid metodskiftet 2019 gjordes endast en liten justering i den inledande frågan om bokläsning. De som svarat att de inte läst eller lyssnat till en bok igår får motsvarande fråga för senaste veckan/månaden/året.

TABLA 1: Variationer i frågorna om bokläsning åren 2005 till och med 2022.

2005	Läste du i någon bok igår? Jag tänker då både på skönlitteratur och facklitteratur men också på skolböcker, kokböcker, fotoböcker och liknande (e-böcker ingår också här). Svarsalternativen till frågan var. Om Ja. Hur många böcker läste du.
2005	Lyssnade du på någon bok igår? Frågan var en flervalsfråga och svarsalternativen var. Om ja var det: kassettbok, cd-bok, och mp3-bok.
2006–2018	Läste eller lyssnade du på någon bok igår? Jag tänker då både på skönlitteratur och facklitteratur men också på skolböcker, kokböcker, fotoböcker och liknande (e-böcker ingår också här). Svarsalternativen till frågan var om Ja. Hur många böcker läste du.
2006–2018	Var boken/böckerna som du läste eller lyssnade till? Frågan var en flervalsfråga och svarsalternativen gällde tryckta böcker, ljudböcker och e-böcker. Svarsalternativen i avseende på ljudböcker har varierat mellan åren då vi bett svarspersonerna ta ställning till de olika formaten (kassettbok, cd-bok, och mp3-bok.)
2019–	Läste eller lyssnade du på någon bok igår? Frågan gäller alla typer av böcker, alltså både skönlitteratur och facklitteratur, men också barnböcker, skolböcker, kokböcker, fotoböcker och liknande. Frågan är en flervalsfråga och svarsalternativen är: Tryckt bok, E-bok (ex. i surf-/läsplatta) och Ljudbok.

Frågorna om lästid

Vid ett par tillfällen har frågeformuläret justerats avseende användningstid för böcker (se tabla 2). 2007 utökades svarsalternativen med ett tidsintervall. Från och med 2009 till och med 2017 ställs två frågor för att kunna skilja ut lästid för lästa böcker och böcker som man lyssnat till. Från och med 2018 ställdes frågor om användningstid för såväl tryckt bok som e-bok och ljudbok.

TABLÅ 2: Variationer i frågorna om lästid

2007–2008	Ungefär hur länge läste/lyssnade du till någon bok igår?
2009–2017	Ungefär hur länge läste du tryckt eller e-bok igår? Ungefär hur länge lyssnade du till boken (böckerna) igår?
2018–	Ungefär hur länge läste du en tryckt bok igår? <i>Om du läste flera tryckta böcker ber vi dig ange den totala tiden för samtliga tryckta böcker du läste</i>
	Ungefär hur länge läste du e-bok igår? Om du läste flera e-böcker ber vi dig ange den totala tiden för samtliga e-böcker du läste.
	Ungefär hur länge lyssnade du på ljudbok igår? Om du lyssnade på flera ljudböcker ber vi dig ange den totala tiden för samtliga ljudböcker du lyssnade på.
2007–2021	Svarsalternativen var: 1. Mindre än 30 minuter 2. 30 min - 1 timme 3. 1 - 2 timmar 4. 2 - 3 timmar 5. Mer än 3 timmar 6. Vet ej

Medie- barometern 2021 Tema bokläsning

Mediebarometern är en årlig undersökning av den svenska befolkningens tillgång till, och användning av, olika typer av medier. Undersökningen har genomförts sedan 1979 och det gör Mediebarometern till den äldsta studien i sitt slag i världen. Resultaten i 2021 års undersökning bygger på svar från omkring 6 000 slumpmässigt utvalda personer i åldern 9 till 85 år.

Mediebarometern genomförs av Nordicom vid Göteborgs universitet i samverkan med Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Myndigheten för press, radio och tv, Sveriges Radio, Sveriges Television och Sveriges Utbildningsradio. Datainsamlingen till Mediebarometern 2021 har genomförts av undersökningsföretaget Origo Group.

Rapporten Mediebarometern 2021 Tema bokläsning går att ladda ner gratis från Nordicoms webbplats: www.nordicom.gu.se

NORDICOM

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Nordicom
Göteborgs universitet
Box 713
405 30 Göteborg